

Ρατσισμός & Μ.Μ.Ε.

ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ένα καινοτομικό διαπολιτισμικό πρόγραμμα του Κέντρου Μελετών και Τεκμηρίωσης (ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ.) της ΟΛΜΕ

Ένας βασικός σκοπός του σημερινού σχολείου είναι να προετοιμάζει κατάλληλα τη νέα γενιά για μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Η αμοιβαία καχυποψία, η προκατάληψη, το μίσος, ο ρατσισμός και η βία πρέπει να περιοριστούν και να δώσουν τη θέση τους στον αμοιβαίο σεβασμό, στην ανεκτικότητα, στην αποδοχή, στη συνεργασία και στην αλληλεγγύη.

Δίπλα στο παραδοσιακό σχολείο υπάρχει και το λεγόμενο «παράλληλο σχολείο», τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Η επίδρασή τους, ιδιαίτερα στα παιδιά και τους νέους, σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να αγνοηθεί. Ωστόσο, ελάχιστα συνεκτιμάται στο σχολικό πρόγραμμα.

Τι είδους επιδράσεις ασκούν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας στα παιδιά και τους/τις εφήβους στα θέματα που αφορούν τη σύγχρονη, πολυπολιτισμική κοινωνία; Υπάρχουν δυνατότητες να αξιοποιηθούν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας με τέτοιο τρόπο, ώστε να συμβάλουν σε μια αρμονική συμβίωση όλων των πολιτών χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς; Σε όλα αυτά τα ζητήματα, ποιος είναι τελικά ο ρόλος του σχολείου και κάτω από ποιες προϋποθέσεις μπορεί να πραγματοποιηθεί;

Αυτά ήταν τα κεντρικά ερωτήματα που μας απασχολούσαν στο Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ, όταν αναλάβαμε να οργανώσουμε ένα Δίκτυο Σχολείων κατά του Ρατσισμού, που θα συντόνιζε μαθητικές δραστηριότητες γύρω από τη σχέση του ρατσισμού με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Επιδίωξή μας, ένα σχολείο χωρίς σύνορα και διακρίσεις, σε μια κοινωνία που θα διασφαλίζει ανθρώπινα δικαιώματα και αξιοπρεπή ζωή σε κάθε πολίτη. Μια κοινωνία διαφορετικών, αλλά ισότιμων πολιτών. Ευχή μας είναι σε αυτό το όραμα να έχει συμβάλει, έστω και στο ελάχιστο, η δική μας δραστηριότητα.

ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΩΝ
& ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΜΕ

Ερμού και Κορνάρου 2, Αθήνα 105 63
Τηλ. 210 3252189, 210 3244930 fax 210 3227382, 210 3311338
www.olme.gr (η νέα σελίδα του ΚΕΜΕΤΕ)

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ
EQUAL 2002-2004

“ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΥΜΠΡΑΞΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ
& ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ”

■ Ο κόσμος μέσα από τα ΜΜΕ...

Οι επιδράσεις των μέσων μαζικής επικοινωνίας (ΜΜΕ) στα παιδιά και τους νέους είναι ένα από τα πιο προσφιλή θέματα συζήτησης τόσο ανάμεσα στους ειδικούς όσο και στο ευρύτερο κοινό. Ο ενισχυμένος ρόλος των μέσων στη σύγχρονη κοινωνία σε συνδυασμό με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της παιδικής και εφηβικής ηλικίας προβληματίζουν ιδιαίτερα όσους ασχολούνται με την εκπαίδευση και την αγωγή της νέας γενιάς. Δεν είναι σπάνιο φαινόμενο να συσχετίζεται η έντονη κοινωνική παθογένεια, που χαρακτηρίζει τις τεχνολογικά προηγμένες κοινωνίες –κυρίως, αλλά όχι μόνο–, με την επίδραση που ασκούν τα μέσα, ιδίως η τηλεόραση, στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του νέου ανθρώπου. Στόχος των ειδικών που ασχολούνται με αυτό τον τομέα είναι να εξασφαλιστούν τρόποι που μεγιστοποιούν τις θετικές επιπτώσεις των μέσων μαζικής επικοινωνίας και ελαχιστοποιούν τις αρνητικές, κυρίως ανάμεσα στα παιδιά και τους νέους.

■ ... σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία

Καθώς ενισχύεται ο ρόλος των μέσων μαζικής επικοινωνίας στις σύγχρονες κοινωνίες, γίνεται πιο αισθητή παράλληλα και η πολυπολιτισμική τους φυσιογνωμία. Κυρίως οι μεγάλες οικονομικές εξελίξεις και ανακατατάξεις σε παγκόσμια κλίμακα, με κινητήρια δύναμη την ασυμμετρία στην οικονομική ανάπτυξη και τις έντονες ανισότητες, είναι αυτές που ωθούν μεγάλες ομάδες ανθρώπων να εγκαταλείψουν την πατρική τους γη και να αναζητήσουν αλλού μια καλύτερη ζωή. Αυτές οι μαζικές μετακινήσεις, μόνιμες ή προσωρινές, έχουν καθοριστικές συνέπειες και για τους δύο πόλους της μετακίνησης των μεταναστών.

■ ... και η Ελλάδα πλέον χώρα υποδοχής μεταναστών

Η πατρίδα μας από τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα έχει μεταβληθεί και αυτή σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Οι εντυπώσεις που προκαλεί η αυξημένη παρουσία τους είναι ισχυρές, αν αναλογιστεί κανείς ότι μέχρι τη δεκαετία του '70 η Ελλάδα ήταν ουσιαστικά η αφετηρία ισχυρών μεταναστευτικών ρευμάτων, τόσο προς χώρες της Ευρώπης όσο και προς άλλες ηπείρους. Αυτή η αλλαγή έχει σημαντικές επιπτώσεις σε πολλούς τομείς της ελληνικής κοινωνίας. Έχει, φυσικά, επιπτώσεις και στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, ένα σύστημα έντονα εθνοκεντρικό, συγκεντρωτικό και δύσκαμπτο, κατευθυνόμενο κατά βάση από μονοπολιτισμικές αντιλήψεις και πρακτικές.

■ ... και ο ρατσισμός ένας υπαρκτός κίνδυνος

Αξίζει να εξετάσουμε ιδιαίτερα το θέμα του ρατσισμού. Μια σειρά από δεδομένα δείχνουν ότι στην ελληνική κοινωνία η ισχυρή παρουσία των μεταναστών συνδέθηκε με ενίσχυση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας. Εκθέσεις διεθνών οργανισμών καθώς και οργάνων που λειτουργούν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) επισημαίνουν ανάλογα φαινόμενα σε όλα τα κράτη μέλη της και ζητούν να οργανωθούν στρατηγικές για την αντιμετώπισή τους.

■ ... έχει όμως σχέση ο ρατσισμός με τα ΜΜΕ;

Πολλοί έχουν συσχετίσει την ενίσχυση των φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Από τη μία πλευρά, η ίδια η πραγματικότητα, όπως εξελίσσεται μέσα από τις κοινωνικές αντιφάσεις και συγκρούσεις, μπορεί να τροφοδοτήσει θετικές ή αρνητικές στάσεις απέναντι σε άτομα ή ομάδες που χαρακτηρίζονται *διαφορετικοί*. Από την άλλη πλευρά, η διαμεσολαβημένη από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας εκδοχή της πραγματικότητας μπορεί επίσης να συμβάλει είτε σε ενίσχυση των αρνητικών στάσεων και στερεοτύπων ή στην άμβλυνσή τους. Τόσο ο τρόπος με τον οποίο ασκούνται τέτοιες επιδράσεις στους αποδέκτες των μηνυμάτων των μέσων όσο και η έκταση, η ένταση και η κατεύθυνση αυτών των επιδράσεων είναι από τα ζητήματα που απασχολούν συστηματικά τους ειδικούς στον τομέα των μέσων.

■ ... και η εκπαίδευση... ποιος ο ρόλος της;

Είναι απαραίτητο να προσεγγίσουμε τα θέματα που εκτέθηκαν προηγουμένως και από το πρίσμα των εκπαιδευτικών θεσμών. Ασφαλώς, είναι πολύς ο χρόνος που αφιερώνουν τα παιδιά και οι νέοι/-ες καθημερινά στην τηλεόραση και σε άλλα μέσα μαζικής επικοινωνίας, αλλά δεσμεύουν εξίσου πολύ χρόνο στη σχολική φοίτηση. Το σχολείο, που φιλοξενεί το σύνολο σχεδόν των παιδιών για μεγάλο διάστημα της ζωής τους, τουλάχιστον στις προηγμένες χώρες, και το «παράλληλο» σχολείο των μέσων μαζικής επικοινωνίας, όπως εύστοχα έχει χαρακτηριστεί, διαμορφώνουν ένα δυναμικό πλαίσιο αλληλεπίδρασης.

■ ... στο σχολείο μπορούμε να πολεμήσουμε το ρατσισμό

Το σχολείο, από τη μια πλευρά, επηρεάζει τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των νέων ανθρώπων σε μια ευαίσθητη φάση της ανάπτυξής τους. Αν επιδίωξή του είναι η διευκόλυνση της αποδοχής της ετερότητας και της αμοιβαίας κατανόησης ανάμεσα σε άτομα διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης, ο ρόλος που διαδραματίζει είναι θετικός. Επίσης, μπορεί να συμπεριλάβει στα μαθήματα και τις δραστηριότητές του τα ίδια τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, με την επιδίωξη να προετοιμάσει κατάλληλα τους μελλοντικούς πολίτες στην αντιμετώπιση των προβλημάτων τους, μέσα από δραστηριότητες της εκπαίδευσης στα μέσα (media education). Αλλά και το ίδιο το σχολικό περιβάλλον είναι ένα δυναμικό πεδίο, όπου εκδηλώνονται αντιθέσεις και συγκρούσεις ανάμεσα στα μέλη της σχολικής κοινότητας, καθώς αυτά μεταφέρουν στο εσωτερικό αυτού του θεσμού τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που διαμορφώνονται στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον κάτω και από την επίδραση των μέσων μαζικής επικοινωνίας.

■ ... ενώ τα ΜΜΕ λειτουργούν πιο “χαλαρά” και αντιφατικά

Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, από την άλλη πλευρά, εμφανίζονται ως πολύ πιο χαλαροί θεσμοί, που είναι πολύ δύσκολο να ελεγχθούν ως προς το είδος και την ποιότητα των μηνυμάτων που παράγουν. Λειτουργούν σε ένα πλαίσιο αξιών και προτύπων πολύ πιο ρευστό, «ανοικτό» και αντιφατικό από το πλαίσιο του σχολείου, πράγμα που γίνεται ιδιαίτερα εμφανές, λόγω χάρη, στην περίπτωση της τηλεόρασης, του κινηματογράφου και της λογοτεχνικής παραγωγής. Αυτά τα χαρακτηριστικά της λειτουργίας των μέσων ώθησαν πολλούς ειδικούς και ομάδες πίεσης να αναζητήσουν μηχανισμούς ελέγχου ή αυτορύθμισης, ώστε να προστατεύονται τα παιδιά και οι νέοι/-ες από τις τυχόν αρνητικές επιδράσεις τους, όπως διάφορους κώδικες δεοντολογίας και όργανα επιφορτισμένα με τον έλεγχο της λειτουργίας τους.

■ Σχολείο και ΜΜΕ: ένα πεδίο δράσης και προβληματισμού

Αν, λοιπόν, θεωρήσουμε ότι τα μέσα μαζικής επικοινωνίας ασκούν σημαντικές επιδράσεις στα παιδιά και τους/τις εφήβους στα θέματα που αφορούν τη σύγχρονη, πολυπολιτισμική κοινωνία, αν αποδεχτούμε ότι έχουν κάποια βάση, έστω, οι αιτιάσεις που αποδίδονται σε κάποιες εκπομπές της τηλεόρασης, σε κάποια δημοσιεύματα εφημερίδων κ.ο.κ. ότι καλλιεργούν τον εθνικισμό, την προκατάληψη, τις διακρίσεις, πολλές φορές και το ρατσισμό, τότε *το σχολείο δεν πρέπει να μένει αδρανές.*

Αν, πάλι, υπάρχουν δυνατότητες να αξιοποιηθεί σημαντικό μέρος του περιεχομένου που εκπέμπουν τα μέσα με τέτοιο τρόπο, ώστε να συμβάλει σε μια αρμονική συμβίωση όλων των πολιτών χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς, πάλι το σχολείο δεν πρέπει να συνεχίζει να αγνοεί αυτή τη δυνατότητα.

Προκύπτει, συνεπώς, ένα ενδιαφέρον πεδίο προβληματισμού και δράσης, στο οποίο κινηθήκαμε με το πρόγραμμα που αναλάβαμε, επιχειρώντας να προσδιορίσουμε ποιος μπορεί να είναι ο ρόλος του σχολείου σε αυτό τον τομέα και κάτω από ποιες προϋποθέσεις μπορεί να πραγματοποιηθεί.

■ Εκπαίδευση στα ΜΜΕ και αντιρατσιστική εκπαίδευση

Στην ουσία, το εγχείρημά μας επικεντρώθηκε στο πώς θα μπορούσαμε να συγκεράσουμε θεωρητικές αντιλήψεις και πρακτικές της εκπαίδευσης στα μέσα, αφενός, και της *διαπολιτισμικής και αντιρατσιστικής εκπαίδευσης*, αφετέρου. Πρόκειται για ένα εγχείρημα επισφαλές και επίπονο, καθώς ελάχιστες σχετικές εργασίες έχουν πραγματοποιηθεί διεθνώς, στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία μόλις τα τελευταία χρόνια επιχειρούνται οι πρώτες προσεγγίσεις του θέματος, ενώ δεν έχει πραγματοποιηθεί, από όσο γνωρίζουμε, καμιά συστηματική εφαρμογή αυτού του συγκερασμού στη διδακτική πράξη.

Η εκπαίδευση στα μέσα, αφενός, μπορεί να προσφέρει τα εργαλεία με τα οποία θα επιχειρηθεί η κατανόηση και ερμηνεία του τρόπου λειτουργίας και των ενδεχομένων επιδράσεων των μέσων. Η διαπολιτισμική και αντιρατσιστική εκπαίδευση, αφετέρου, έχει συγκεντρώσει αξιόλογο υλικό σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης των ζητημάτων που αφορούν τις σχέσεις των ανθρώπων που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς.

Η παράλληλη αξιοποίηση αυτών των επιτευγμάτων στο επίπεδο της διδακτικής πράξης παραμένει ένα δυσχερές έργο, που επιφυλάσσει πολλές δυσκολίες και κινδύνους, αλλά και ξεχωριστές συγκινήσεις σε όσους καταπιαστούν με αυτό.

■ Η δική μας παρέμβαση: ένα καινοτομικό πρόγραμμα

Στη βάση αυτού του προβληματισμού εκπονήθηκε από Ομάδα Εργασίας του Κέντρου Μελετών και Τεκμηρίωσης (ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ.) της ΟΛΜΕ το πρόγραμμα «Ρατσισμός και ΜΜΕ: ο ρόλος του σχολείου». Η δραστηριότητα αυτή του ΚΕΜΕΤΕ πραγματοποιήθηκε στο διάστημα 2003-2004, στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL, από όπου και χρηματοδοτήθηκε, συμμετέχοντας στην *Αναπτυξιακή Σύμπραξη «Forum για την Κοινωνική Συνοχή»*.

■ Καρπός της πρωτοβουλίας του Δίκτυου Σχολείων: ένα δίτομο διδακτικό σύνολο

Καρπός της εργασίας μας υπήρξε το διδακτικό σύνολο «Ρατσισμός και ΜΜΕ», που αποτελέστηκε από δύο τόμους: το μαθητικό εγχειρίδιο και το βοήθημα για τον/την εκπαιδευτικό.

■ Το μαθητικό εγχειρίδιο

Το μαθητικό εγχειρίδιο συμπεριέλαβε κατά βάση τις καλές πρακτικές ομάδων μαθητών και των υπεύθυνων καθηγητών τους που συμμετείχαν στο «Δίκτυο Σχολείων κατά του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας», το οποίο λειτούργησε στο πλαίσιο του όλου προγράμματός μας. Στο *Δίκτυο* εντάχθηκαν 15 Γυμνάσια των Δήμων Αθηναίων και Μενιδίου, στα οποία φοιτούν ένας σημαντικός αριθμός αλλόγλωσσων μαθητών. Σε καθένα από τα παραπάνω σχολεία δημιουργήθηκαν ομάδες μαθητών/μαθητριών, οι οποίες διαπραγματεύτηκαν διάφορες επιμέρους πλευρές του θέματος *Ρατσισμός και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης*. Δύο εκπαιδευτικοί από κάθε σχολείο, αφού παρακολούθησαν σχετικό επιμορφωτικό σεμινάριο, ανέλαβαν να συντονίσουν τις ομάδες των μαθητών / μαθητριών σε αυτή τους τη δραστηριότητα.

Στα σχολεία που συμμετείχαν στο πρόγραμμα οι μαθητές και μαθήτριες με τη βοήθεια των υπεύθυνων εκπαιδευτικών εργάστηκαν με πρωτοτυπία και ευρηματικότητα. Ο κόσμος των μέσων είναι οικείος στα παιδιά και παρέχει ποικίλα ερεθίσματα για την ανάπτυξη ανάλογων δραστηριοτήτων. Τα επιτεύγματά τους ήταν η καλύτερη ανταμοιβή τους και για μας η επιβεβαίωση ότι το σχολείο μπορεί να ασκήσει σημαντικό έργο στην προετοιμασία των νέων πολιτών για μια πιο υπεύθυνη στάση απέναντι στα ποικίλα μηνύματά των μέσων.

Από τις δραστηριότητες του Προγράμματος:
Κριτική Επιτροπή του Διαγωνισμού Φωτογραφίας και Βίντεο.

■ ... και το εγχειρίδιο για τον/την εκπαιδευτικό

Το βιβλίο για τον/την εκπαιδευτικό αποτέλεσε, επίσης, προϊόν συλλογικής εργασίας εκπαιδευτικών. Εκπονήθηκε κατά βάση από μάχιμους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι συμμετείχαν στο Πρόγραμμά μας ή σε ανάλογα προγράμματα, και επομένως διέθεταν σχετική εμπειρία. Απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς που θέλουν να εφαρμόσουν αντιρατσιστικά προγράμματα και παρέχει χρήσιμο ενημερωτικό υλικό για την προετοιμασία και την υλοποίησή τους. Είναι χρήσιμο να μελετηθεί συστηματικά ως βασικό συμπλήρωμα του αντίστοιχου μαθητικού εγχειριδίου, ώστε να καταστήσει πιο αποτελεσματική και επωφελή την αξιοποίησή του.

Το βιβλίο αποτελείται από τρία κύρια μέρη. Στο πρώτο μέρος εξετάζονται θέματα όπως τι είναι τα μέσα και ποιος είναι ο ρόλος και η επίδρασή τους στους πολίτες των σύγχρονων κοινωνιών, με έμφαση στα παιδιά και τους νέους. Γίνεται λόγος, επίσης, για τις πρακτικές που έχουν καθιερωθεί διεθνώς με τον όρο *εκπαίδευση στα μέσα* (media education). Στο μέρος αυτό συμπεριλαμβάνεται και μια αναλυτική παρουσίαση του προβληματισμού και των εξελίξεων της εκπαίδευσης στα μέσα σε παγκόσμια κλίμακα.

Στο δεύτερο μέρος θίγονται με συνοπτικό τρόπο θέματα που αναφέρονται στον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της κοινωνίας μας, στην εκδήλωση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας και στο ρόλο του σχολείου στην αντιμετώπισή τους. Ιδιαίτερα αναλύονται οι θεωρητικές προσεγγίσεις που αφορούν την αντιμετώπιση των αλλοδαπών παιδών στην ελληνική εκπαίδευση. Κάποια από αυτά τα θέματα αυτά μας έχουν απασχολήσει, εξάλλου, συστηματικά σε προηγούμενες δραστηριότητες του ΚΕΜΕΤΕ (βλ. την έκδοσή μας *Σχολείο χωρίς σύνορα* (δύο τόμοι) και τον *Οδηγό Αντιρατσιστικής Εκπαίδευσης*, που επιμελήθηκε ο καθηγητής του Α.Π.Θ. Γιώργος Τσιάκαλος).

Στο τρίτο μέρος το ενδιαφέρον μετατίθεται στην εξέταση των επιδράσεων που ασκούν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας στην εμφάνιση ή ενίσχυση ρατσιστικών αντιλήψεων και συμπεριφορών, και στο ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει το σχολείο, αξιοποιώντας την εκπαίδευση στα μέσα (media education) ή άλλους τρόπους, για την άμβλυση των τυχόν αρνητικών επιδράσεων των μέσων σε αυτό τον τομέα. Στόχος είναι ένα κοινό πληρέστερα ενημερωμένο και προβληματισμένο σε ό,τι αφορά τη λειτουργία και τις επιδράσεις των μέσων, ιδίως σε σχέση με τα ζητήματα του ρατσισμού, και πιο ενεργό και αποτελεσματικό στην αντιμετώπιση των σχετικών προβλημάτων. Στο μέρος αυτό περιλαμβάνονται δειγματικά πιο πρακτικές προτάσεις, προσανατολισμένες είτε σε συγκεκριμένα μέσα μαζικής επικοινωνίας ή σε συγκεκριμένα μαθήματα του σχολικού προγράμματος, που παρέχουν ταυτόχρονα και στοιχεία εφαρμογής.

Στο τέλος της μελέτης παραθέτουμε αναλυτική ελληνόγλωσση και αγγλόγλωσση βιβλιογραφία, που μπορεί να αξιοποιηθεί για περαιτέρω μελέτη από όσους επιθυμούν να εμβαθύνουν σε αυτά τα θέματα, καθώς και *Παράρτημα* με χρήσιμα συμπληρωματικά στοιχεία.

■ Οι συντελεστές του προγράμματος

Η Επιστημονική Επιτροπή του ΚΕΜΕΤΕ, που είχε την ευθύνη της διεξαγωγής του προγράμματος, απαρτίστηκε από τους εκπαιδευτικούς και μέλη του Δ.Σ. του ΚΕΜΕΤΕ: Γιώργο Καββαδία, Αντώνη Καλόβουλο, Φώτη Κλώπα, Στέλιο Μαρίνη, Γιάννη Ψαχούλα, Βασίλη Λουζιώτη (υπεύθυνο του προγράμματος), και Παύλο Χαραμή (επιστημονικό υπεύθυνο).

Στο πρόγραμμά μας πήραν μέρος οι συνάδελφοι, μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής του προγράμματος: Κυριακή Βλησιδου-Δρόσου, φιλόλογος, Αλεξάνδρα Γαρμπή, φιλόλογος, Ντίνα Κούκου, φιλόλογος, Ξένια Κωνσταντοπούλου, φιλόλογος, Κώστας Μάγος, δάσκαλος, Μαρία Μαλαπέτσα, ψυχολόγος, Ειρήνη Μοσχονά, φιλόλογος, Αγγελική Πέτσικα, φιλόλογος, Γιάννης Ρουσσάκης, δάσκαλος, Σοφία Σταματίου, φιλόλογος, Άννα Τριανταφύλλου, γαλλικής φιλολογίας, και Ελένη Συρίγου-Ρήγου, φιλόλογος.

Συμμετείχαν, επίσης, αφιλοκερδώς με εισηγήσεις τους στο επιμορφωτικό σεμινάριο οι: Άλκης Ρήγος, καθηγητής και Αλεξάνδρα Κορωναίου, καθηγήτρια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, και Κώστας Χρυσάφιδης, καθηγητής το Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Στη συγγραφή του διδακτικού υλικού συνέβαλαν οι: Αλεξάνδρα Βέλτσου, Κυριακή Βλησιδου, Αλεξάνδρα Γαρμπή, Αγγελική Κορκοβέλου, Φώτης Κλώπας, Κώστας Μάγος, Μαρία Μαλαπέτσα, Θεόδωρος Παπαδόπουλος, Αγγελική Πέτσικα, Νίκη Ρουμπάνη, Άννα Τριανταφύλλου, Γιάννης Τσιλαφάκης, Παύλος Χαραμής και Άννα Χαρογιάννη.

Στο πρόγραμμα, επίσης, έλαβαν μέρος οι εκπαιδευτικοί και τα σχολεία που αναφέρονται στη συνέχεια:

	Σχολείο	Υπεύθυνοι
1	Διαπολιτισμικό Γυμνάσιο Αθηνών	Γεωργάτσου Σταυρούλα και Γκούτη Αρετή
2	1^ο Εσπερινό ΤΕΕ Αχαρνών	Ρίζος Βασίλειος και Μπαλής Βασίλειος
3	2^ο Γυμνάσιο Αχαρνών	Αγγελάκης Κων/νος, Βλαχοπούλου Ευτέρπη και Καρανίκας Κων/νος
4	7^ο Γυμνάσιο Αθηνών	Γαλνέα Ευαγγελία και Χασάνη Άννα
5	7^ο Γυμνάσιο Αχαρνών	Πάλλης Χαράλαμπος και Ρόκου Σοφία
6	9^ο Γυμνάσιο Αχαρνών	Αποστολοπούλου Αικατερίνη και Παπαζήση Ανδρομάχη
7	12^ο Γυμνάσιο Αθηνών	Γκεσούρα Χρυσούλα και Κουζέλης Νικόλαος
8	18^ο Γυμνάσιο Αθηνών	Χοροζόγλου Γεώργιος και Ελένη Φρειδερίκη
9	34^ο Γυμνάσιο Αθηνών	Μπαλιάκα Αναστασία και Τσιώλη Χριστίνα
10	40^ο Γυμνάσιο Αθηνών	Ιορδανίδου Αλέκα και Σιδηροπούλου Μελίνα
11	48^ο Γυμνάσιο Αθηνών	Γιαννίτσαρη Μαρία και Κωνσταντίνου Αργυρούλα
12	51^ο Γυμνάσιο Αθηνών	Τσιάμη Σοφία και Τασοπούλου Πηνελόπη
13	65^ο Γυμνάσιο Αθηνών	Κοτσιαφίτου Αναστασία και Καστρινάκη Φιλίω
14	8^ο Γυμνάσιο Αχαρνών	Σταθοπούλου Αγορίτσα, Κουκλάκη Ελευθερία και Κουτσούμπης Ιωάννης
15	41^ο Γυμνάσιο Αθηνών	Μπενίση Ελένη και Ευθυμίου Γεωργία

KEMETE' s PROJECT "RACISM AND MEDIA. THE ROLE OF THE SCHOOL"

As central target of KEMETE project within the frame of the Developmental Cooperation "FORUM FOR EQUALITY AND SOCIAL COHESION" was set the development of a Network of schools in the area of Athens, in order to promote actions to make the school community sensitive towards a perspective of restriction of xenophobic phenomena and promotion of the intercultural understanding and strengthening of the target groups.

The target of the project was to promote awareness, on behalf of teachers and pupils, of the extend and the polymorphy of the problems relating to racism, xenophobia and intercultural education, and change of their negative attitudes and behaviors.

The particular issue that the groups of Gymnasium pupils dealt with -in the frame of this project, supported by their teachers- is *Racism and media: The role of the school*. These groups of pupils discussed the positive and negative aspects in the programs of media in relation with issues of racism, xenophobia and respect of the human rights of immigrants and they exercised their capability of being critical towards the messages the media are sending out.

The main action was the organization of Schools Network (Gymnasiums) against racism and xenophobia in the area of Athens. These schools acted as laboratories of experimental application of innovative pedagogic and supportive interventions. A seminar of training and awareness of the teachers of the participating schools, as well as the collaborators of KEMETE for the project's implementation, took place.

The focus was basically on two issues:

- The role and the influence of the mass media in relation with issues of racism and xenophobia/tolerance and
- School's potentiality to prepare school children properly and enable them to cope with the various effects of the media (either negative or positive).

The school children in the schools of full application guided by their teachers, who participated in the project, set up a series of activities for the school year 2003 - 2004. It was pursued, as much as was possible, in every case, the cooperation between pupils, parents, teachers and local society/local authorities. Indicatively the projects were about: *"Racism and media, Black humor and media, Racism, xenophobia and media, Racism in the Internet, and so on.*

At the same time, a communication net between the participant schools was organized, which was supported by Internet, leaflets etc.

Emphasis was given on the awareness of the school community members about the way the content of certain television programs can form stereotypes and prejudices against specific social groups or, on the contrary, can play a positive role. The experience the school children and the teachers gained through the activities of the program was recorded by the participant teachers in every school.

The teachers in charge of the program in the schools of full application recorded their experience elaborating useful material for their colleagues at the other schools of the Network, on certain specifications.

This material was handed over the Scientific Group of the Project and was the basis for the publication of the final teaching material. It is composed of two volumes: in the first which is addressed to the pupils, there are theoretical approaches in the issues of racism and antiracial education and indicative action programs are suggested. The second volume provides useful material for the teachers.

For the more effective application of the program in every school unit, the members of the Scientific Group along with their collaborators visited the participating schools of full application during the operation of the Network.